

Warszawa, 09.12.2024 r.

Dr hab. Maciej Raś

Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych

Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Michała Gzika

**nt. *Determinanty współpracy miast i regionów Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami,*
Łódź 2024, ss. 290.**

1. Zasadność wyboru obszaru badawczego i tytułu pracy

Wybór obszaru badawczego i tytułu rozprawy zasługuje na pełną akceptację. Aktywność międzynarodowa podmiotów subpaństwowych, w literaturze przedmiotu określana najczęściej mianem paradyplomacji (Doktorant rozróżnia paradyplomację odniesioną do działań regionów, oraz dyplomację miejską), jest ważnym tematem badawczym tak pod względem teoretycznym, jak i praktycznym w zakresie analizy stosunków międzynarodowych. Zwłaszcza, że – co podkreśla Autor – współczesny system międzynarodowy warunkowany jest procesami globalizacji, zjawiskiem pluralizacji podmiotów stosunków międzynarodowych oraz fragmentaryzacją i dezintegracją wewnątrzpaństwową. W tym kontekście istotne wydaje się zidentyfikowanie zakresu i charakteru powiązań Europy Środkowo-Wschodniej z Chińską Republiką Ludową (ChRL, Chiny) także na poziomie subpaństwowym, w szczególności uwarunkowań determinujących ich zróżnicowanie przestrzenne i przedmiotowe.

Tematyka pracy jest godna opracowania dla celów poznawczych i diagnostycznych. Znajomość poczynionych przez Doktoranta ustaleń stać się może podstawą formułowania prognoz i wariantowych rozwiązań odnoszących się zarówno do polityki zagranicznej Polski, zwłaszcza wyzwań związanych z relacjami z ChRL oraz koordynacją partnerstw subpaństwowych polskich województw i miast z Chinami (zarówno „horyzontalną” – między

podmiotami subpaństwowymi, jak i „wertykalną” – z udziałem władz centralnych), jak również programowania aktywności międzynarodowej władz samorządowych w Polsce „na kierunku” chińskim.

Biorąc powyższe pod uwagę, można stwierdzić, że recenzowana praca doktorska znacząco uzupełnia dorobek związany ze studiami nad aktywnością międzynarodową podmiotów subpaństwowych oraz relacjami Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami.

2. Cel badawczy i metody badawcze

Cele badań zostały w rozprawie czytelnie zakreślone i zrealizowane w praktyce. Celami badawczymi stało się:

- zmapowanie powiązań regionów i miast Europy Środkowo-Wschodniej z ChRL, zawierające także charakterystykę podejmowanej współpracy;

- określenie czynników determinujących współpracę międzynarodową na poziomie subpaństwowym w ogóle oraz w odniesieniu do współpracy subpaństwowej Europa Środkowo-Wschodnia – Chiny;

- stworzenie modelu kooperacji Europa Środkowo-Wschodnia – Chiny na poziomie subpaństwowym poprzez nadanie wagi zidentyfikowanym determinantom tej współpracy.

Autor rozprawy postanowił osiągnąć założone cele badawcze, odpowiadając na dziesięć pytań badawczych (sformułowanych na stronach 13-15), przypisanych do poszczególnych rozdziałów pracy. Zabieg ten należy uznać za trafny, uwypuklający przejrzystość przyjętej strategii badawczej i podnoszący czytelność wyводу oraz – co najważniejsze – ułatwiający poddanie weryfikacji przyjętych na wstępie hipotez badawczych. Pomogło to też właściwie ustrukturyzować dysertację oraz ułatwiło zrozumienie poznawczego aspektu dzieła.

Sformułowane przez Doktoranta hipotezy są poprawne. Autor poddał analizie założenia, zgodnie z którymi:

- kooperacja Europy Środkowo-Wschodniej z ChRL na poziomie subpaństwowym opiera się na współpracy władz subpaństwowych oraz środowisk biznesowych i akademickich;

- najważniejszym determinantem tej współpracy jest czynnik ludzki (aktywność liderów politycznych regionów i miast);

- nie występuje koordynacja działań paradyplomatycznych wobec Chin ani w wymiarze „wertykalnym”, ani „horyzontalnym”.

Powyższe założenia zostały poddane rzetelnej weryfikacji. Doktorant skorzystał z metod jakościowych i ilościowych. Pokusił się, na co warto zwrócić uwagę i docenić, o przeprowadzenie badania ankietowego dystrybuowanego do regionów i miast Europy Środkowo-Wschodniej, jak również wywiadów z urzędnikami miejskimi i regionalnymi odpowiedzialnymi za działania paradyplomatyczne. W opisie zastosowanych metod i technik badawczych Autor nie wskazał innych poza powyższymi.

3. Struktura i treść rozprawy

Recenzowane dzieło składa się z pięciu rozdziałów merytorycznych opatrzonych wstępem, zakończeniem i bibliografią, jak spisami wykresów i diagramów oraz tabel, a także aneksami (odnoszącymi się m.in. do badań ankietowych i wywiadów). Przyjęty podział treści zdecydowanie ułatwił realizację zamierzeń badawczych Doktoranta.

We Wstępie Doktorant czytelnie przedstawił wykazał swoje kompetencje metodologiczne oraz świetną znajomość stanu badań w odniesieniu do analizowanej problematyki. Kandydat w pełni udowodnił znajomość funkcji, jakie powinien spełniać wstęp w ramach rozprawy o charakterze naukowym.

Rozdział 1. recenzowanej pracy Autor poświęcił ustaleniom teoretycznym i definicyjnym oraz relacjom między polityką zagraniczną a paradyplomacją (tzw. zarządzanie wielopoziomowe). Doktorant zatytułował jeden z podrozdziałów „Teoria paradyplomacji i dyplomacji miejskiej”, choć należałoby raczej mówić o podejściach teoretycznych odnoszących się do paradyplomacji/dyplomacji miejskiej.

W Rozdziale 2. Kandydat przedstawił w sposób rozbudowany, acz rzeczowy, determinanty aktywności międzynarodowej podmiotów subpaństwowych, dzieląc je na wewnętrzne i zewnętrzne oraz obiektywne i subiektywne. Kategoryzację zaprezentowaną przez Autora należy uznać za właściwą.

W Rozdziale 3. Doktorant dokonał analizy wielopoziomowości stosunków Europy Środkowo-Wschodniej i Chin, wskazując na najważniejsze aspekty owych relacji, w tym chińską percepcję regionu środowo-wschodnioeuropejskiego.

Rozdział 4. skoncentrowany został na zobrazowaniu determinantów współpracy Europy Środkowo-Wschodniej z ChRL na poziomie subpaństwowym. Autor poprawnie scharakteryzował współpracę miejską i regionalną w tym kontekście oraz dokonał interesującej i wspierającej całość badań analizy związanych z przedmiotem badań dwóch studiów przypadku: Pragi i Gorzowa Wielkopolskiego.

W Rozdziale 5. Kandydat sformułował i przedstawił model kooperacji miast i regionów Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami, uwypuklając najbardziej istotne, umiarkowane i najmniej ważne determinanty tej współpracy. Rozdział 5. stanowi kluczowy fragment rozprawy z punktu widzenia jej wartości poznawczej. Dokonane i zaprezentowane w tym rozdziale ustalenia budzą pełną akceptację recenzenta.

W Zakończeniu Autor dzieła sformułował odpowiedzi na postawione pytania badawcze oraz zaprezentował następnie zakres weryfikacji przyjętych hipotez badawczych. Uczynił to w sposób prawidłowy pod względem metodologicznym, logiczny i przejrzysty.

Treść pracy określić można mianem bogatej. Dzieło wykazuje wysoki poziom merytoryczny oraz teoretyczno-metodologiczny. Dotyczy to tak warstwy opisowej, jak i strony analitycznej dzieła. Przeprowadzony wywód posłużył do zrealizowania założonej strategii badawczej. Doktorant posłużył się w rozprawie zrozumiałym i komunikatywnym językiem właściwym pracom naukowym. Redakcja pracy nie budzi poważniejszych zastrzeżeń, a na podkreślenie zasługuje jej staranność (pomijając nadmiar spacji w tekście). Bardzo dobrze usystematyzowana i zredagowana została również bibliografia, a zawarte w rozprawie aneksy ułatwiają zrozumienie zastosowanych metod badawczych. Całość rozprawy zdradza pasję badawczą Doktoranta i Jego dogłębną znajomość omawianej problematyki. Na podkreślenie i uznanie zasługuje ponadto fakt wykorzystania przez Doktoranta ustaleń badawczych poczynionych w ramach zrealizowania przez Niego grantu badawczego finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki w konkursie Preludium 20.

4. Wykorzystana baza źródłowa

W rozprawie wykorzystano wystarczającą dla przeprowadzenia poprawnej analizy bazę źródłową. Autor odwołał się do źródeł o zróżnicowanym charakterze: dokumentów, monografii i opracowań naukowych, artykułów naukowych, materiałów internetowych, przeprowadzonych wywiadów. Zarówno w odniesieniu do źródeł o charakterze pierwotnym, jak i wtórnym bibliografię uznać można za bogatą i kompletną. Poprawnym jest sposób wykorzystania źródeł.

5. Uwagi szczegółowe

Obowiązek recenzenta skłania do sformułowania, poza przedstawionymi wcześniej komentarzami i uwagami, pewnych spostrzeżeń w celu wskazania niedociągnięć i niejasności zaobserwowanych w recenzowanym dziele i możliwości jego uzupełnienia w procesie ostatecznej redakcji pracy w przypadku podjęcia decyzji o jej publikacji:

1. Autor posłużył się niejednokrotnie terminem „Chińczycy” dla określenia partnerów współpracy po stronie ChRL. Zdaniem recenzenta, należałoby pozostać przy w pełni poprawnych określeniach odnoszących się do przynależności państwowej (względnie: regionalnej, lokalnej), a nie etnicznej.
2. W kontekście hipotezy badawczej odnoszącej się do znaczenia determinanty w postaci czynnika ludzkiego, istotnym wydawałoby się wskazanie także na rolę innych, poza liderami politycznymi regionów i miast, osób mających wpływ na działania podejmowane przez podmioty subpaństwowe na arenie międzynarodowej. Warto zaznaczyć, że w ramach analizy polityki zagranicznej wskazuje się na znaczenie poglądów i aktywności osób otaczających liderów politycznych i stanowiących ich formalne bądź nieformalne otoczenie.

Żadne z podniesionych w recenzji zastrzeżeń nie podważa istotnych ustaleń badawczych Doktoranta, stanowiących oryginalny i cenny dorobek autorski. Ich rozważenie może za to przyczynić się do podniesienia jakości dzieła przed jego publikacją, którą należy zarekomendować (Autor powinien rozważyć także przekład na język angielski).

6. Wniosek końcowy

Przedłożone do oceny dzieło podejmuje aktualną i ważną tematykę z zakresu stosunków międzynarodowych. Rozprawa jest poprawna pod względem teoretycznym i metodologicznym. Metody badawcze zostały dobrane właściwie. Praca ma charakter systematyzujący, wyjaśniający i poznawczy. Przyjęta i zrealizowana strategia badawcza wskazuje na dojrzałość i kompetencje badawcze Doktoranta. Wywód zdradza Jego dogłębne zrozumienie przedmiotu badań, umiejętność krytycznej analizy źródeł i wykazaną pasję badawczą.

W związku z powyższym uważam, że dysertacja na temat *Determinantów współpracy miast i regionów Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami* spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim tak pod względem merytorycznym, jak i metodologicznym, zgodnie obowiązującymi regulacjami prawnymi w tym zakresie. Opowiadam się zatem za przyjęciem recenzowanej rozprawy doktorskiej i dopuszczeniem mgr. Michała Gzika do dalszych etapów procedury związanej z nadaniem stopnia naukowego doktora. Ponadto, biorąc pod uwagę wykazane powyżej walory dzieła, opowiadam się za przyznaniem recenzowanej pracy wyróżnienia.

